Title: Lecture Note วิชา Problem Solving and Computer Programming (PSCP)

Author: รศ.ดร. โชติพัชร์ ภรณวลัย

Rights: Copyright 2020-2024 - ใช้เป็นการภายในคณะเทคโนโลยีสารสนเทศ สจล. เท่านั้น

Language: th-TH

Date: 18 เมษายน 2567

Chapter 1: Simple Programs

A Simple Program (Entryway)

เราใช้งานคอมพิวเตอร์เพื่อให้คอมพิวเตอร์ทำงานเพื่อแก้ปัญหาในสิ่งที่เราต้องการให้แก้ไขหรือกำลังเผชิญอยู่ ซึ่งงานที่ คอมพิวเตอร์ถนัดคือ (1) คอมพิวเตอร์มีความสามารถในการคำนวณได้อย่างรวดเร็ว และ (2) มีความสามารถในการเก็บ ข้อมูลและผลลัพธ์การคำนวณไว้ได้เป็นจำนวนมาก

สิ่งที่เกิดขึ้นคือเมื่อเราต้องการให้คอมพิวเตอร์ทำงานแทนเราคือ

- 1. เราต้องรู้ความต้องการของเราก่อนว่าต้องการให้คอมพิวเตอร์ทำอะไร
- 2. บอกคอมพิวเตอร์ให้ทำงานตามที่เราต้องการ (และทำอย่างไร)

การบอกให้คอมพิวเตอร์ทำงาน คอมพิวเตอร์ต้องมีความรู้ในสิ่งที่จะทำด้วย ความรู้หรือ Knowledge มี 2 ประเภทได้แก่ (1) Declarative knowledge และ (2) Imperative knowledge

เช่น หากเราต้องการให้คอมพิวเตอร์ค้นหาเส้นทางในการขับรถยนต์จากเมือง A ไปเมือง B คอมพิวเตอร์จะต้องรู้ว่าจะหา เส้นทางนั้นอย่างไร แต่หากเราบอกคอมพิวเตอร์เพียงว่า มีเส้นทางจากเมือง A ไปยังเมือง B แสดงว่าเรากำลังให้ความรู้กับ คอมพิวเตอร์ในรูปแบบของ Declarative Knowledge ซึ่งความรู้นี้ เป็นความจริง (Fact) ว่ามีเส้นทางอยู่จริง แต่ยังไม่ สามารถให้คอมพิวเตอร์ทำงานเพื่อหาเส้นทางจากเมือง A ไปยังเมือง B ได้

Imperative knowledge เป็นความรู้ในรูป how-to knowledge ซึ่งเป็นความรู้ในรูปแบบของวิธีการว่าหากต้องการหาเส้น ทางจากเมือง A ไปยังเมือง B จะต้องทำอย่างไร จะต้องหาเส้นทางอย่างไร

อีกตัวอย่างเช่น หากเราต้องการทานข้าวผัด และเราให้ Declarative knowledge กับผู้ที่ทำข้าวผัด ก็จะเป็นการให้ข้อมูล เช่น ข้าวผัดสำหรับ 2 ที่มีส่วนประกอบคือ ข้าวสวย (ข้าวหอมมะลิ) 400 กรัม (5 ทัพพี) ไข่ไก่ 2 ฟอง กระเทียมสับ 20 กรัม (1 ข้อนโต๊ะ) หอมหัวใหญ่หั่นเต๋า 1/2 หัว แคร์รอตหันเต๋า 60 กรัม ถั่วลันเตา 60 กรัม ต้นหอมซอย เลือกใช้เฉพาะส่วนใบสี เขียว 2 ตัน ข้อมูลนี้เป็น Fact ว่าข้าวผัดมีส่วนประกอบอะไรบ้าง แต่ยังไม่ได้บอกว่าจะทำข้าวผัดอย่างไร

หากเราให้ Imperative knowledge ก็จะเป็นให้ความรู้ในรูปแบบของวิธีทำ (how-to) เช่น

- 1. ตั้งกระทะใช้ไฟแรง รอจนเห็นควันเริ่มลอยขึ้นเหนือกระทะ แสดงว่าร้อนได้ที่ ให้ใส่น้ำมัน จากนั้นใส่หอมใหญ่ แคร์ รอต ถั่วลันเตา ผัดจนหอมใหญ่เริ่มสุก ให้ใส่กระเทียมสับตามลงไป ผัดจนกระเทียมเปลี่ยนเป็นสีเหลืองเข้ม
- 2. ตอกไข่ไก่ลงไป ใช้ตะหลิวยีให้ไข่แดงและไข่ขาวผสมเข้ากัน เมื่อไข่เริ่มสุกหรือเกาะตัวกันเป็นก้อน ให้ใส่ข้าวสวยที่ เตรียมไว้ลงไปผัดคลุกเคล้า ถ้าต้องการใส่เนื้อสัตว์ ให้ใส่หลังจากกระเทียมเริ่มสุก ผัดจนเนื้อสัตว์สุกทั่ว แล้วค่อย ตอกไข่ไก่ใส่ตามหลัง

3. ขณะผัดข้าว หากไข่และข้าวยังจับตัวเป็นก้อนใหญ่ ให้ใช้ตะหลิวสับและยีให้แตก ไม่ควรกดหรือบี้ข้าวแรงเกินไป เพราะจะทำให้เม็ดข้าวแตกและเละ

- 4. เมื่อผัดทุกอย่างเข้ากันดีแล้ว ให้ปรุงรสชาติโดยใส่ น้ำตาล ซอสปรุงรส ซอสผัด และพริกไทยป่น ผัดอีกครั้งด้วยไฟ แรงให้เครื่องปรุงเข้าไปในเนื้อข้าว คั่วข้าวกับกระทะไปเรื่อยๆ
- 5. โรยต้นหอมซอยในขั้นตอนสุดท้าย ผัดต่อให้ผักเข้ากับข้าวแล้วปิดไฟทันที ตักข้าวผัดใส่จานพร้อมรับประทาน

หมายเหตุ ขั้นตอนการทำข้าวผัดนี้ คัดย่อมาจาก https://www.ajinomoto.co.th/th/our-story/tips/วิธีทำข้าวผัด

ดังนั้นการบอกให้คอมพิวเตอร์ให้ทำงาน จึงเป็นการส่งผ่านความรู้แบบ Imperative knowledge ให้กับคอมพิวเตอร์เพื่อให้ คอมพิวเตอร์ทำงานตามขั้นตอนที่เราได้ระบไว้

หมายเหตุ ลำดับขั้นตอนการทำงาน เรียกว่า Algorithm

การบอกให้คอมพิวเตอร์ทำงาน ถือเป็นการสื่อสารอย่างหนึ่ง เช่นเดียวกับเมื่อเราสื่อสารให้เพื่อนเราช่วยทำงานตามที่เรา ต้องการ เมื่อมีการสื่อสาร ก็ต้องมีภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ในกรณีสื่อสารกับคอมพิวเตอร์ เราจำเป็นที่จะต้องใช้ภาษาที่ คอมพิวเตอร์เข้าใจ ในเอกสารการสอนนี้ เราจะใช้ภาษา Python เขียนอธิบายความต้องการของเราและลำดับขั้นตอนวิธี การทำงานลงไปให้กับคอมพิวเตอร์

สิ่งที่เราเขียนลงไปทั้งหมดเพื่อให้คอมพิวเตอร์ทำงานตามที่เราได้ระบุไว้ เรียกโดยรวมว่า **โปรแกรม**

ภาษาคอมพิวเตอร์แบ่งออกได้เป็น 2 ระดับ ได้แก่ High-level programming language และ Low-level programming language

ตัวอย่างภาษาที่เป็น High-level ได้แก่ C, C++, Java, Python เป็นต้น และตัวอย่างภาษา Low-level ได้แก่ Assembly

การเขียนโปรแกรมจะต้องมีโปรแกรมที่เรียกว่า (1) Editor ไว้สำหรับเขียนโปรแกรมลงไป และ (2) โปรแกรมในการ ประมวลคำสั่งต่างๆในโปรแกรมเพื่อให้คอมพิวเตอร์เข้าใจและสามารถทำงานได้ ซึ่งโปรแกรมนี้มี 2 ชนิดได้แก่ Interpreter และ Compiler

ในวิชา PSCP เราจะใช้ Editor ชื่อ Visual Studio Code https://code.visualstudio.com/download และ Idle เป็นหลัก ส่วน Interpreter ภาษา Python สามารถ download ได้จาก https://python.org

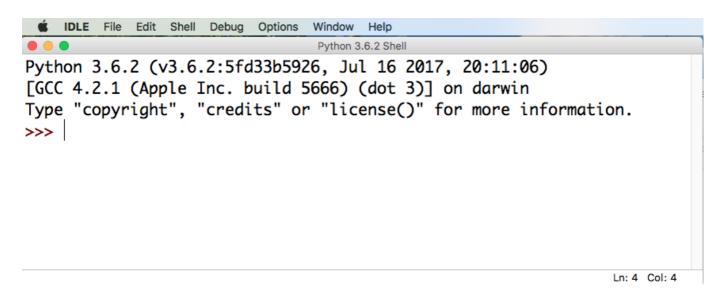
หมายเหตุ ภาษา Python ในปัจจุบันมี 2 version หลักๆ คือ version 2 และ version 3 ในวิชานี้ เราจะใช้ Python version 3.11 เป็นต้นไป

การสั่งให้คอมพิวเตอร์ทำงานด้วยภาษา python สามารถทำได้ 2 วิธีหรือ 2 mode คือ

- 1. interactive mode หรือ โหมดโต้ตอบ
- 2. script mode หรือ โหมดสคริปต์

Interactive Mode

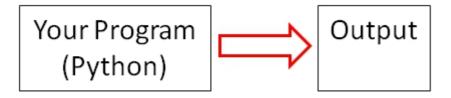
เราจะมาทดลองเขียนโปรแกรมด้วยโหมด interactive กันก่อน ให้เปิดโปรแกรม Idle จะได้หน้าต่างดังรป

หมายเหตุ รูปตัวอย่างทั้งหมดในบทนี้ จะเป็นรูปบนบนระบบปฏิบัติการ macOS สำหรับระบบปฏิบัติการอื่นๆเช่น Windows หรือ Linux ก็จะได้รูปและผลลัพธ์ที่คล้ายกัน

สังเกตบรรทัดแรกจะเห็นว่าขณะนี้เรากำลังใช้งานโปรแกรมภาษา Python เวอร์ชั่น 3.6.2 อยู่ บรรทัดสุดท้ายแสดง เครื่องหมาย >>> เรียกว่า python prompt เป็นการบอกว่ากำลังรอรับคำสั่งแบบโต้ตอบกับผู้ใช้

ตัวอย่างโปรแกรมที่ง่ายที่สุด คือการเขียนโปรแกรมเพื่อสั่งให้คอมพิวเตอร์แสดงผลข้อความตามที่ได้กำหนดไว้ บนหน้าจอ คอมพิวเตอร์ ในตัวอย่างนี้ เราจะเขียนโปรแกรมให้แสดงผลคำว่า "Output" บนหน้าจอคอมพิวเตอร์

ให้ทดลองพิมพ์ข้อความต่อไปนี้ลงไป แล้วกด Enter เพื่อเป็นการสั่งให้คอมพิวเตอร์เริ่มทำงาน

```
print("Output")
```

หมายเหตุ print เป็นชื่อของฟังก์ชั่น (function) ใช้ในการแสดงผลข้อความออกทางหน้าจอ

```
Python 3.6.2 (v3.6.2:5fd33b5926, Jul 16 2017, 20:11:06)
[GCC 4.2.1 (Apple Inc. build 5666) (dot 3)] on darwin
Type "copyright", "credits" or "license()" for more information.

>>> print("Output")
Output
>>>
```

ถ้าเราเขียนโปรแกรมได้ถูกต้อง คอมพิวเตอร์ก็จะเข้าใจ และสามารถแสดงผลออกมา เมื่อแสดงผลคำว่า "Output" บน หน้าจอแล้ว ก็จะแสดงเครื่องหมาย python prompt หรือ >>> เพื่อรอรับคำสั่งจากผู้ใช้ต่อไป

จะสังเกตเห็นได้ว่า การทำงานของคอมพิวเตอร์ในโหมด Interactive นี้รับคำสั่งจากผู้ใช้ทีละคำสั่ง เมื่อทำงานเสร็จก็จะรอ รับคำสั่งถัดไปจากผู้ใช้ ซึ่งในตัวอย่างด้านล่าง ผู้ใช้ต้องการให้คอมพิวเตอร์แสดงข้อความว่า "Hello" จึงส่งคำสั่งดังดัว อย่างเข้าไปอีกครั้ง

```
print("Hello")
```

```
Python 3.6.2 (v3.6.2:5fd33b5926, Jul 16 2017, 20:11:06)

[GCC 4.2.1 (Apple Inc. build 5666) (dot 3)] on darwin

Type "copyright", "credits" or "license()" for more information.

>>> print("Output")

Output

>>> print("Hello")

Hello

>>>
```

Ln: 8 Col: 4

ในการทำงานแบบ Interactive mode นั้นสามารถเรียกทำงานได้อีกทางผ่านทาง Command Prompt (ของ Windows) หรือ terminal (ของ Mac) ในตัวอย่างนี้ ให้พิมพ์คำว่า python

```
Chotipats-MacBook-Pro:pythonbook chotipat$ python
Python 3.6.5 |Anaconda, Inc.| (default, Apr 26 2018, 08:42:37)
[GCC 4.2.1 Compatible Clang 4.0.1 (tags/RELEASE_401/final)] on darwin
Type "help", "copyright", "credits" or "license" for more information.
>>>
```

เราสามารถสั่งคำสั่งแบบ Interactive ได้เหมือนที่ทำบนโปรแกรม Idle

ถ้าต้องการออกจากโปรแกรม python ให้พิมพ์คำว่า quit() หรือกด Ctrl-D (Mac หรือ Linux) หรือกด Ctrl-Z (Windows)

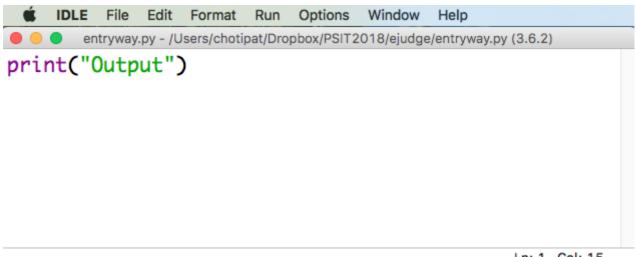
```
Chotipats-MacBook-Pro:pythonbook chotipat$ python
Python 3.6.5 |Anaconda, Inc.| (default, Apr 26 2018, 08:42:37)
[GCC 4.2.1 Compatible Clang 4.0.1 (tags/RELEASE_401/final)] on darwin
Type "help", "copyright", "credits" or "license" for more information.
>>> print("Output")
Output
>>> print("Hello")
Hello
>>> quit()
Chotipats-MacBook-Pro:pythonbook chotipat$
```

ในรูปข้างบนนี้ จะสังเกตเห็นว่า version ของ python เป็น 3.6.5 แต่ version ของ Python บน idle เป็น 3.6.2 ที่แตกต่าง กันเป็นเพราะว่าในเครื่องที่ใช้อยู่นี้มีการติดตั้งโปรแกรม python 3.6.2 และโปรแกรม anaconda ซึ่งได้รวม python 3.6.5 เข้ามาด้วย ดังนั้นในเครื่องตอนนี้จะมี python ติดตั้งอยู่ทั้ง 2 version

Script Mode

ใน Script mode เราจะเขียนชุดคำสั่ง หรือหลายๆคำสั่งเข้าไว้ด้วยกันในไฟล์ แล้วจึงส่งชุดคำสั่งนั้นให้ python ทำการ ประมวลและทำงาน การทำงานก็จะทำงานในชุดคำสั่งในตามลำดับที่ได้เขียนไว้

ทดลองเขียนโปรแกรมใน script mode ด้วยการ click ที่ File -> New File ในโปรแกรม Idle ตัวโปรแกรมจะเปิด หน้าต่างใหม่ขึ้นมา เราสามารถเขียนโปรแกรม เช่นการพิมพ์ print("Output") ลงไปในหน้าต่างนี้ และทำการ save ไฟล์ที่เขียนด้วยการ click File -> Save หรืออาจจะกดปุ่ม Command S (macOS) หรือ Control S (Windows และ Linux) แล้วแต่ระบบปฏิบัติการที่ใช้งานอยู่ ในที่นี้เราจะตั้งชื่อไฟล์ว่า entryway.py (โปรแกรมภาษา Python จะมีการ ใช้ File extension เป็น py เสมอ)

Ln: 1 Col: 15

จากนั้นเราสามารถสั่งให้ Idle เริ่มทำงานตามคำสั่งที่ระบุใน entryway.py ด้วยการ click Run -> Run Module หรือ กดปุ่ม F5 ก็ได้

ผลลัพธ์ของการคำสั่งที่อยู่ใน entryway.py คือการแสดงคำว่า Output จะถูกแสดงในหน้าต่างหรือ window ที่ชื่อว่า Shell ของ Idle ซึ่งเป็น window เดียวกับที่ใช้ในการทำงานแบบ Interactive mode

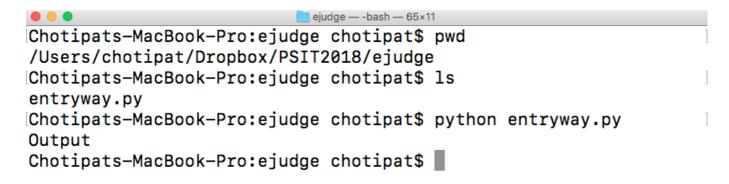
```
>>> print("Output")
Output
>>> print("Hello")
Hello
>>>
======= RESTART: /Users/chotipat/Dropbox/PSIT2018
/ejudge/entryway.py ========
Output
>>>
```

โปรดสังเกตว่า

- 1. ก่อนจะมีประมวลผลโปรแกรมและแสดงผล โปรแกรม Idle จะมีการ restart shell ที่ใช้ใน run โปรแกรม entryway.py ก่อนทุกครั้ง และ
- 2. Menu ของหน้าต่างที่ใช้ในการเขียน script mode หรือหน้าต่าง Interactive mode จะไม่เหมือนกัน เช่น menu Run จะมีบนหน้าต่างที่เป็น Editor ของ Script mode เท่านั้น แต่ไม่มีบนหน้าต่าง Shell ของ Interactive mode

อีกวิธีหนึ่งของการเขียนโปรแกรมแบบ Script mode คือการเลือกใช้ Editor ใดก็ได้ (ไม่จำเป็นต้องใช้ Editor Window ของ Idle) เพื่อเขียนโปรแกรม ในที่นี้ขอแนะนำโปรแกรม Editor 2 โปรแกรม ได้แก่ 1. Visual Studio Code และ 2. Sublime Text ทั้ง 2 โปรแกรมนี้สามารถ download มาใช้ได้ฟรี โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เมื่อเขียนโปรแกรมใน editor และ ทำการ Save ลงไปในไฟล์แล้ว เราสามารถเอาไฟล์นั้นมาทำงาน หรือที่เรียกว่า Run หรือ Execute ได้โดยการเปิด โปรแกรม Command Prompt (Windows) หรือ Terminal (macOS และ Linux) แล้วสั่งโปรแกรมให้ทำงานโดยพิมพ์

\$ python entryway.py

ตัวอย่างในรูป เราได้สั่ง Run โปรแกรม python ที่ Folder หรือ Directory ที่มีไฟล์ entryway.py อยู่ ถ้า Run โปรแกรม python ที่ Directory อื่น ก็จำเป็นที่จะต้องระบุ PATH ของไฟล์ entryway.py ให้ถูกต้องด้วย

หากมีข้อความ Error แจ้งว่า command not found: python แสดงว่าอาจจะต้องใช้คำสั่ง python3 หรือ py แทน โดยพิมพ์

```
$ python3 entryway.py
```

หรือ

\$ py entryway.py

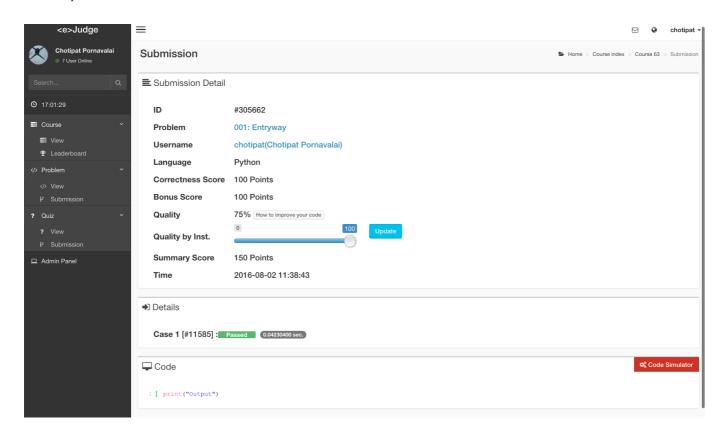
หากโปรแกรม Run ได้สำเร็จ ผลลัพธ์คำว่า Output จะถูกแสดงใน Terminal เมื่อแสดงเสร็จ ก็จะแสดง SHELL Prompt ในที่นี้คือเครื่องหมาย \$ เพื่อรอรับคำสั่งเพื่อ Run โปรแกรมอื่น หรือคำสั่งที่มีอยู่ใน SHELL เช่น ls หรือ pwd จากผู้ใช้ต่อไป

ใน eJudge จะมีโจทย์ชื่อ Entryway อยู่ ซึ่งเป็นโจทย์ที่กำหนดให้ผู้เขียนโปรแกรมส่งคำว่า Output มาให้คอมพิวเตอร์ เพื่อ print ออกมาทางหน้าจอ และไม่ได้รับค่าใดๆจากผู้ใช้

รูปด้านล่างแสดง Sample Case ที่อยู่ในโจทย์ Entryway

เมื่อทดลองส่งไฟล์ entryway py ขึ้น eJudge เพื่อทำการตรวจ จะเห็นได้ว่าโปรแกรมทำงานถูกต้องตรงตามที่คาดไว้ (มีการแสดงผลคำว่า 0utput จำนวน 1 บรรทัด) แต่ว่าคุณภาพ (Quality) ของโปรแกรมยังได้ 75% (ซึ่งยังไม่เต็ม 100%) ดังรูปด้านล่าง

เมื่อ click ที่ How to improve your code จะทราบว่าในโปรแกรม entryway.py ยังไม่ได้มีการเขียนส่วนที่เรียก ว่า Module Docstring ดังรูปด้านล่าง

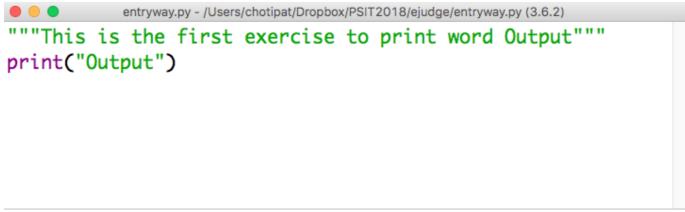
How to improve your code.


```
Warning: option include-ids is deprecated and ignored.
Warning: option symbols is deprecated and ignored.
****** Module code
C: 1, 0: Missing module docstring (missing-docstring)
Report
=====
2 statements analysed.
Statistics by type
+----+
       | number | old number | difference | % documented | % badname |
0.00
module
            | 1
                      -1.00
```

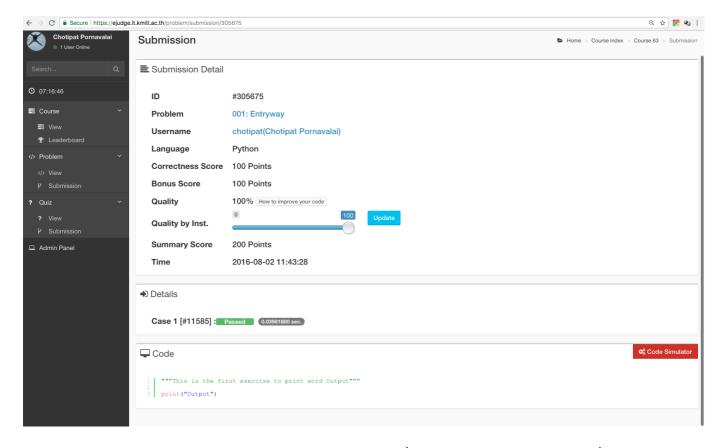
โปรแกรมที่เขียนใน entryway.py ทั้งหมด จะถือว่าเป็น 1 module ดังนั้น Module Docstring จะเป็นข้อความที่ใช้ในการ อธิบายว่า โปรแกรมที่เขียนในไฟล์นี้เกี่ยวกับกับอะไร โดย Module Docstring จะเขียนไว้ที่บรรทัดแรกของไฟล์ และมีการ ใช้เครื่องหมาย Double Quote หรือ Single Quote จำนวน 3 ตัว ล้อมรอบข้อความ Docstring (""" ข้อความ """ หรือ "" ข้อความ """ หรือ "" ว่า Multi-lines string ได้เช่นเดียวกัน เนื่องจากเป็นการสร้าง String แบบหลายบรรทัด

ดังตัวอย่างในรูป

Ln: 1 Col: 53

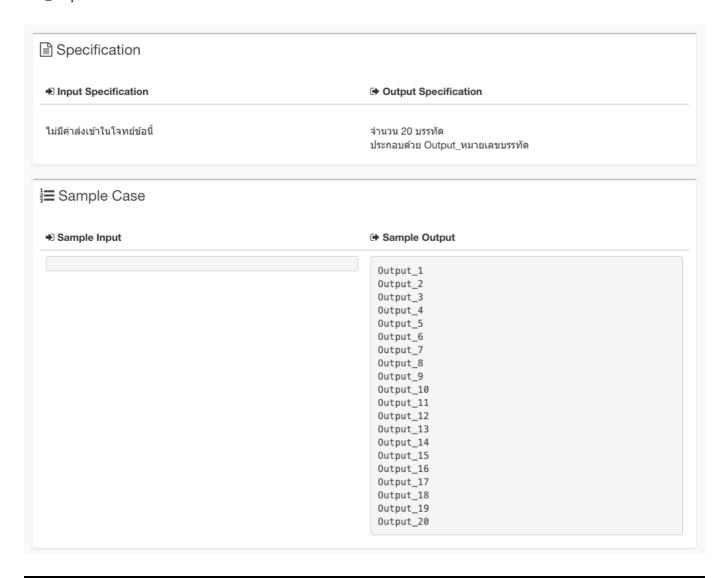
เมื่อทำการส่งขึ้น eJudge เพื่อตรวจใหม่อีกครั้ง จะได้คะแนน Quality เต็ม 100% ดังรูปด้านล่าง

การเขียนโปรแกรมใน eJudge จะมีการตรวจคุณภาพของโปรแกรมที่ส่งเข้าด้วยตาม standard PEP8 ซึ่งจะมีการกำหนด รูปแบบการเขียนโปรแกรม Python ให้เป็นไปตามมาตรฐานเดียวกัน ในกรณีข้างบน คือ โปรแกรมในทุกๆ Module ควรมี การเขียน Docstring เพื่ออธิบายว่า Module นั้นคืออะไร ทำหน้าที่อะไร นอกจากนี้ยังมีการกำหนดมาตรฐานอื่นๆ เช่นหลัก การตั้งชื่อตัวแปร ต้องมีขนาดอย่างน้อยกี่ตัวอักษร หลักการเว้นวรรคต่างๆในโปรแกรม เป็นต้น รายละเอียดของ PEP8 จะ ได้กล่าวถึงในบทถัดๆไป

Exercise 1 (MoreEntryway)

ให้ผู้เรียนลองทดลองทำโจทย์ข้อ MoreEntryway ซึ่งมีการกำหนด Input Specification และ Output Specification และ Sample Input และ Sample Output ไว้ในรูปด้านล่าง

Data Types

ข้อมูลที่สามารถประมวลผลในคอมพิวเตอร์ด้วยภาษา Python จะมีอยูด้วยกันหลายชนิด ถึงตอนนี้เราได้มีการใช้ข้อมูล เพียงชนิดเดียวที่เรียกว่า String (เขียนย่อเป็น str) หรือข้อความ ยกตัวอย่างเช่น คำว่า "Output" และ "Hello"

ข้อความ String จะเป็นข้อความที่ล้อมรอบด้วย Single Quote หรือ Double Quote ดังนั้น จะเขียน ''0utput'' หรือ ''0utput' ก็ได้ แต่จะใช้ปนกันไม่ได้ เช่น ใช้ Double Quote ข้างหน้า แต่ใช้ Single Quote ข้างหลัง เช่น ''0utput'

ในกรณีที่ในข้อความมี Single Quote อยู่ ก็ให้ใช้ Double Quote ล้อมรอบข้อความ String แทน เช่น

```
"It's fun to learn PSIT"
```

และในทางกลับกัน ถ้าในข้อความมี Double Quote อยู่ ก็ให้ใช้ Single Quote ล้อมรอบข้อความ String เช่น

```
'Students said "They love PSIT very much".'
```

แต่ถ้าต้องการใช้ Double Quote ล้อมรอบ ก็สามารถทำได้เช่นกันโดยให้มีเครื่องหลาย Backslash อยู่ด้านหน้า Double Quote ที่อยู่ภายในข้อความ String ก่อน เช่น

```
"Students said \"They love PSIT very much\"."
```

เช่นเดียวกับตัวอย่างข้างบน ถ้าต้องการใช้ Single Quote ล้อมรอบข้อความ String ก็สามารถใช้ Backslash กับ Single Quote ที่อยู่ในข้อความได้เช่นกัน

```
'It\'s fun to learn PSIT'
```

ข้อมูล (Data) ประเภทอื่นที่จะทำความรู้จักถัดไปคือ ข้อมูลประเภทตัวเลข หรือ Numerical ซึ่งมีอยู่หลายชนิด เช่น Integer Number (int) และ Floating Point Number (float)

ข้อมูลชนิด int คือข้อมูลตัวเลขจำนวนเต็ม ส่วนข้อมูลชนิด float จะเป็นข้อมูลตัวเลขที่มีทศนิยม

เราสามารถตรวจสอบชนิดของข้อมูลโดยใช้ Function ที่ชื่อว่า type() ดังตัวอย่างในรูปด้านล่าง

```
>>> type(10)
<class 'int'>
>>> type(99.99)
<class 'float'>
>>> type("Output")
<class 'str'>
>>>
```

ข้อมูลประเภทตัวเลข เช่น int และ float จะไม่มีการใช้ Double Quote หรือ Single Quote ล้อมรอบ และ สามารถนำข้อมูลประเภทนี้ไปใช้ในการประมวลผลทางคณิตศาสตร์ได้

เราสามารถแสดงผลข้อมูลประเภทตัวเลขด้วย print ได้เช่นกัน ไม่จำเป็นต้องเป็นชนิดข้อความ str แต่เพียงอย่างเดียว โดยการส่งค่า value เช่น 8 หรือ 11.2 ไปให้ฟังก์ชั่น print เช่น

```
Python 3.8.5 (v3.8.5:580fbb018f, Jul 20 2020, 12:11:27)
[Clang 6.0 (clang-600.0.57)] on darwin

Type "help", "copyright", "credits" or "license()" for more information.

>>> print(8)
8

>>> print(11.2)
11.2
>>> |
```

เมื่อเราพิมพ์คำว่า print (จะมีข้อความหรือตัวช่วยอธิบายการใช้งานของฟังก์ชั่น print ดังแสดงด้วยข้อความกรอบสี เหลืองในรูปด้านล่าง (เราเรียกข้อความที่แสดงในกรอบสีเหลืองนี้ว่า Call Stack Visibility)

```
*Python 3.8.5 Shell*

Python 3.8.5 (v3.8.5:580fbb018f, Jul 20 2020, 12:11:27)
[Clang 6.0 (clang-600.0.57)] on darwin

Type "help", "copyright", "credits" or "license()" for more information.

>>> print(|

print(value, ..., sep=' ', end='\n', file=sys.stdout, flush=False)
```

จากข้อความตัวช่วย value, ... จะแสดงเห็นได้ว่า ค่า หรือ value ในฟังก์ชั่น print สามารถมีได้หลายค่าเนื่องจาก มีการเขียนเครื่องหมาย , และ ... อยู่ ดังนั้น เราจึงสามารถให้แสดงผล 3 ค่า ทั้งตัวเลข int float และ str ได้โดย การส่งค่า 3 ค่านี้ (แยกค่าแต่ละค่าด้วยเครื่องหมาย comma ,)ในฟังก์ชั่น print ดังตัวอย่างด้านล่าง

```
Python 3.8.5 (v3.8.5:580fbb018f, Jul 20 2020, 12:11:27)
[Clang 6.0 (clang-600.0.57)] on darwin

Type "help", "copyright", "credits" or "license()" for more information.

>>> print(8, 11.2, "Hello")

8 11.2 Hello
>>> |
```

นอกจากนี้แล้ว ข้อความตัวช่วยของ print ยังแสดงให้เห็นว่า เราสามารถใส่ค่า Separator หรือ sep ได้ด้วย โดยค่านี้จะ มีค่าเริ่มต้น หรือที่เรียกว่า ค่า default เป็น ช่องว่าง 1 ช่อง (sep=' ') ดังนั้นการแสดงผลข้อความ 3 ค่า จะมีการเว้น วรรค 1 ช่องระหว่างค่าทั้ง 3 ค่านั้น หากเราต้องการเปลี่ยนค่า sep เป็นค่าอื่นที่ไม่ใช่ช่องว่างหรือเว้นวรรค 1 ช่อง สามารถ ทำได้ด้วยตัวอย่างด้านล่าง โดยในตัวอย่างนี้จะเห็นได้ว่าเมื่อเปลี่ยนค่า sep เป็น *** จะให้ให้แยกค่า 3 ค่าที่ส่งเข้ามาใน print ด้วย ***

ข้อความตัวช่วยของ print จะบอกให้เราทราบด้วยว่ายังมี Parameter อีก 1 ตัวที่เราสามารถปรับเปลี่ยนได้ คือ end ซึ่งมี ค่าเริ่มต้นเป็น \n อ่านว่า Backslash N ซึ่งมีความหมายว่า ขึ้นบรรทัดใหม่ ดังนั้นเมื่อ print แสดงข้อความครบหมดแล้ว จะขึ้นบรรทัดใหม่เสมอ หากเราไม่ต้องการขึ้นบรรทัดใหม่สามารถทำได้โดยการเปลี่ยน \n เป็นค่าอื่นๆที่ต้องการเช่น '' หรือข้อความ str ที่ไม่มีอะไรอยู่ในเครื่องหมาย Single Quote เลย หรืออาจจะเปลี่ยนค่าอื่นเช่น '^^^' ก็จะแสดง '^^^' แทนการขึ้นบรรทัดใหม่ ดังตัวอย่างด้านล่าง

```
Python 3.8.5 (v3.8.5:580fbb018f, Jul 20 2020, 12:11:27)
[Clang 6.0 (clang-600.0.57)] on darwin
Type "help", "copyright", "credits" or "license()" for more information.

>>> print(8, 11.2, "Hello")
8 11.2 Hello
>>> print(8, 11.2, "Hello", sep='***')
8***11.2***Hello
>>> print(8, 11.2, "Hello", sep='***', end='^^^')
8***11.2***Hello
>>> print(8, 11.2, "Hello", sep='***', end='^^^')
```

ค่า หรือ value ในฟังก์ชั่น print สามารถเขียนในรูปของ Expression หรือ นิพจน์ ได้ เช่น print(1+2) จะแสดง ผลเป็นค่า 3 เราสามารถใช้ตัวดำเนินการทางคณิตศาสตร์ หรือที่เรียกว่า operator เช่น บวก ลบ คูณ หาร ยกกำลัง ได้

การกระทำทางคณิตศาสตร์ในคอมพิวเตอร์ จะกำหนดลำดับการคำนวณไว้ด้วยกฎที่เรียกว่า PEMDAS โดยให้ความสำคัญ กับ P,E,[M, D],[A, S] ตามลำดับ จาก สูงที่สุดไปต่ำที่สุด

P คือ Parenthesis ใช้เครื่องหมายวงเล็บ () E คือ Exponential หรือ การยกกำลัง ใช้สัญลักษณ์ operator เป็น ** เช่น 2**3 หมายความว่า 2 ยกกำลัง 3 [M, D] คือ Multiplication หรือการคูณ และ Division หรือการหาร ใช้ สัญลักษณ์ operator * และ / ตามลำดับ แต่ถือว่ามีลำดับความสำคัญเท่ากัน เช่น 2*3 หมายความว่า 2 คูณ 3 และ 10/2 หมายความว่า 10 หารด้วย 2 [A, S] คือ Addition หรือการบวก และ Substraction หรือการลบ ใช้ สัญลักษณ์ operator เป็น + และ – แต่ถือว่ามีความสำคัญเท่ากัน เช่น 3+4 หมายความว่า 3 บวก 4 และ 11 – 1 หมายความว่า 11 ลบด้วย 1

เนื่องจาก () มีความสำคัญลำดับสูงสุด ดังนั้นจะกระทำหรือคำนวณใน () ก่อนเสมอ ในกรณีมีวงเล็บซ้อนกัน ก็จะทำ คำนวณในวงเล็บในสุดก่อนเสมอ เมื่อกระทำในวงเล็บ แล้วก็จะกระทำ Exponential ก่อน Multiplication หรือ Division เพราะ Exponential มีลำดับที่สูงกว่า ตามลำดับของ PEMDAS ไปเรื่อยๆ

นอกจาก operator +, -, *, /, ** แล้ว ในภาษา Python ยังมี operator ที่สำคัญอีก 2 ตัว คือ // หรือเรียกว่า Integer Division และ % หรือที่เรียกว่า Modulo หรือสั้นๆว่า Mod

// จะเป็นตัวดำเนินการกับ Integer เป็นการหารไม่แบบเอาเศษ เช่น 5//3 จะมีค่า 1 เนื่องจาก 5 หาร 3 ได้ผลเป็น 1 เศษ 2 แต่การหารแบบ Integer Division จะไม่เอาเศษ ดังนั้นผลลัพธ์จึงมีค่าเป็น 1

% จะเป็นตัวดำเนินการกับ Integer เป็นการหารแบบเอาเศษ เช่น 5%3 จะมีค่า 2 เนื่องจาก 5 หาร 3 ได้ผลเป็น 1 เศษ 2 แต่ การหารแบบ Modulo จะเอาแต่เศษ ไม่เอาผลหารที่เป็นจำนวนเต็ม ดังนั้นผลลัพธ์จึงมีค่าเป็น 2

ตัว operator ทั้ง // และ % จะมีความสำคัญในระดับ [M, D] เช่นเดียวกับ operator * และ /

ในกรณีที่มีการกระทำกับตัวกระทำ (Operator) ที่มีความสำคัญเท่ากัน จะกระทำจากตัวกระทำ (Operator) จากซ้ายไปขวา ยกตัวอย่างเช่น ถ้ามี operator + และ – ซึ่งมีลำดับความสำคัญเท่ากัน ก็จะกระทำ operator ทางซ้ายก่อน **ยกเว้นกรณียก** กำลังซ้อนกัน ให้ทำจากขวามาซ้าย เช่น 2**2**3 จะมีค่าเท่ากับ 256 หรือเท่ากับ 2**8 กล่าวคือให้ทำ 2**3 ซึ่งอยู่ด้าน ขวาก่อน ได้ผลพัทธ์เป็น 8 ก่อน ถ้ากระทำจากซ้ายมาขวา จะได้ผลเป็น 2**2 หรือ 4 แล้วนำไปยกกำลัง 3 ได้เป็น 4**3 ได้ ผลลัพธ์เป็น 64

ใน eJudge มีโจทย์ชื่อว่า FollowTheLead ที่ต้องการให้เขียนโปรแกรมแสดงผลลัพธ์ของ 10 นิพจน์ ในรูปด้านล่าง

$$1+2+3+4+5+6+7+8+9+10$$
 (1)

$$10 - 9 - 8 - 7 - 6 - 5 - 4 - 3 - 2 - 1$$
 (2)

$$1+1+1+1+1+1+1+1+1\times 0+1+1$$
 (3)

$$1 \times 2 + 3 \times 4 \tag{4}$$

$$11 + 22 - 33 \times 44 \div 55 \tag{5}$$

$$(7+2-3)\times 4\tag{6}$$

$$(42 - 11) \times (7 \times 2 + 4^7) \tag{7}$$

$$\frac{3 \times (9^2 + (2)(5) - 10)}{(2)(7)} \tag{8}$$

$$(\frac{7-1}{2+4}) \times (\frac{10}{51})$$
 (9)

$$\frac{(4000 \times 50^4 \times 87) + (4000 \times 5)}{\sqrt{(72 - 111)^2 + (10 - 314)^2}} \tag{10}$$

ยกตัวอย่างนิพจน์ที่ 4 ของ FollowTheLead จะมีการกระทำทั้งหมด 3 ขั้นตอนตามลำดับดังนี้

- 1. ให้กระทำการคูณก่อนการบวก แต่เนื่องจากมีการคูณ 2 ครั้ง คือ 1×2 และ 3×4 ซึ่งเป็นการคูณเหมือนกัน จึงมีลำดับ เท่ากัน ถ้ามีลำดับเท่ากัน ให้กระทำจากซ้ายไปขวา ดังนั้นจึงกระทำ 1×2 ก่อน ได้ผลลัพธ์เป็น 2
- 2. ต่อเนื่องจากข้อ 1 ข้างบน ลำดับถัดมาจึงกระทำ 3x4 ได้ผลลัพธ์เป็น 12
- 3. เมื่อกระทำการคูณจนหมดแล้ว จึงมาทำกระทำในลำดับต่ำกว่าคือการบวกและการลบ ดังนั้นจึงนำ 2 + 12 และได้ ผลลัพธ์เป็น 14 เป็นคำตอบของนิพจน์ที่ 4

ในทางคณิตศาสตร์ เรามักใช้เครื่องหมาย imes แทนการคูณ แต่ในโปรแกรมคอมพิวเตอร์เราจะใช้เครื่องหมาย imes แทน

นอกจากนี้แล้ว การเขียนการกระทำทางคณิตศาสตร์ สามารถมีช่องว่างหรือไม่มีก็ได้ เช่น 3*4 สามารถเขียนเป็น 3 * 4 หรือ 3 * 4 หรือ 3 * 4 เป็นต้นก็ได้ และได้ผลลัพธ์เท่ากันคือ 12 ดังนั้นในการเขียนโปรแกรมที่ดีเพื่อให้อ่าน ง่าย เรามักจะมีการใส่ช่องว่าง ยกตัวอย่าง 1*2+3*4 ถ้าไม่ต้องการใช้วงเล็บ ก็ควรเขียนเป็น

```
1*2 + 3*4
```

การเขียนเช่นนี้เพื่อให้เห็นได้ง่ายขึ้นว่าให้ทำการคูณ 1*2 และ 3*4 ตามลำดับ แล้วจึงนำผลคูณของทั้ง 2 ค่า มาบวกกัน ทีหลัง

Exercise 2 (FollowTheLead)

ให้ผู้เรียนลองทดลองเขียนโปรแกรมข้อ FollowTheLead ให้ผ่านใน eJudge โดยเขียนอีก 9 นิพจน์ที่เหลือด้วยตนเอง

A Simple Program with Variables

จาก Exercise FollowTheLead นิพจน์ที่ 10 เป็นนิพจน์ที่ซับซ้อนที่สุดและมีโอกาสในการเขียนผิดมากที่สุด เนื่องจากจะ ต้องมีการใช้วงเล็บซ้อนวงเล็บอยู่หลายครั้ง ดังตัวอย่างของคำตอบด้านล่าง

```
print(((4000*50**4*87)+(4000*5))/((72-111)**2+(10-314)**2)**0.5)
```

ถ้าเป็นการกดเครื่องคิดเลข เราอาจจะมีการกดเพื่อหาคำตอบเป็นส่วนๆ แล้วจดไว้ แล้วจึงค่อยนำตัวเลขที่จดไว้ มากดต่อ เพื่อหาคำตอบ เช่นเดียวกัน เราสามารถเก็บผลคำตอบเป็นส่วนๆได้เช่นเดียวกันในการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ที่เก็บ ค่าหรือคำตอบได้ จะเรียกว่า Variable หรือ ตัวแปร

ดังนั้นคำตอบของนิพจน์ที่ 10 สามารถเขียนได้โดยใช้ตัวแปรดังนี้

```
temp1 = 4000*50***4*87 + 4000*5
temp2 = (72-111)**2 + (10-314)**2
temp3 = temp2**0.5
print(temp1/temp3)
```

จะเห็นว่ามีการสร้างตัวแปร 3 ตัว ได้แก่ temp1 temp2 temp3 เพื่อเก็บผลการคำนวณบางส่วนของนิพจน์

การเขียนเครื่องหมาย = หมายความว่าเป็นการเอาค่าที่อยู่ทางด้านขวาของเครื่องหมาย = ไปไว้ที่ตัวแปรที่อยู่ด้านซ้ายของ เครื่องหมาย =

เราไม่สามารถเขียนแบบด้านล่างนี้ได้ เนื่องจากตัวแปรต้องอยู่ด้านซ้ายของเครื่องหมาย =

```
4000*50**4*87 + 4000*5 = temp1
```

เนื่องจากเครื่องหมาย = ของการเขียนโปรแกรม มีความหมายว่าเป็นการกำหนดค่า ไม่ได้หมายความว่าเท่ากัน ดังนั้น บรรทัดที่มีการใช้เครื่องหมาย = จะเรียกว่า Assignment Statement

ดังนั้นเราสามารถเขียน

```
temp1 = 0
```

```
temp1 = temp1 + 1
```

ได้ โดยไม่ผิดแต่อย่างใด บรรทัดแรกหมายความว่า เอาค่า 0 ให้กับ temp1 และบรรทัดที่สองหมายความว่า เอาค่า 1 ไป บวกกับ temp1 ที่มีค่าเป็น 0 ในบรรทัดแรก ได้คำตอบเป็น 1 แล้วเอาไปเก็บในตัวแปร temp1 อีกครั้ง ตอนนี้ temp1 ใน บรรทัดที่สองจะมีค่าเป็น 1

เราสามารถเขียนย่อบรรทัดที่สองข้างบนเป็น

```
temp1 += 1
```

ได้ และสามารถใช้ operator อื่นๆ เช่น * / - ได้เช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น

```
temp1 *= 10
temp1 /= 2
temp1 -= 5
```

เป็นต้น

การตั้งชื่อตัวแปรมีกฎอยู่หลายข้อ หลักการตั้งทั่วไปคือ

- 1. ขึ้นต้นด้วยตัวอักษรภาษาอังกฤษ แม้จะใช้ตัวพิมพ์ใหญ่ได้ แต่ปกติจะให้ตัวเล็กทั้งหมด และห้ามขึ้นต้นด้วยตัวเลข หรืออักขระพิเศษ ยกเว้น สามารถใช้ได้ (แต่มีความหมายพิเศษ)
- 2. ห้ามเว้นวรรค ถ้าต้องการสร้างตัวแปรชื่อให้นักศึกษาให้ตั้งชื่อว่า student_name โดยใช้ _ แทนการเว้นวรรค
- 3. ตัวถัดไปเป็นตัวอักษรภาษาอังกฤษหรือตัวเลขก็ได้ แต่ห้ามใช้อักขระพิเศษยกเว้น เท่านั้น
- 4. ควรมีอย่างน้อย 3 ตัวอักษร ยกเว้นกรณีเป็นตัวนับ (Counter) สามารถใช้ 1 ตัวอักษรได้ แต่ก็ไม่ควรยาวเกินไป และ ควรมีความหมายสื่อถึงข้อมูลที่ตัวแปรจัดเก็บ
- 5. ห้ามใช้คำ (keyword) ที่อยู่ในรายการคำสงวน (reserved words) เป็นชื่อตัวแปร รูปด้านล่าง แสดงรายชื่อคำ สงวนในภาษา Python 3.8.5

```
False
            await
                                    import
                        else
                                                pass
None
            break
                        except
                                    in
                                                raise
True
            class
                        finally
                                    is
                                                return
            continue
                                    lambda
and
                        for
                                                try
            def
                        from
                                    nonlocal
                                                while
as
            del
                        global
                                    not
                                                with
assert
            elif
                        if
async
                                    or
                                                yield
```

Exercise 3 (SaveComputeRepeat)

ให้ผู้เรียนลองทดลองเขียนโปรแกรมข้อ SaveComputeRepeat ใน eJudge โปรแกรมนี้ให้คำนวณหาค่าของ days hours minutes seconds milliseconds จากค่า milliseconds ที่โจทย์ให้มา

Hint 1

โจทย์ข้อนี้กำหนดให้พิมพ์ค่าหลายๆค่าในบรรทัดเดียวกัน สามารถทำได้โดยการใส่ค่าเหล่านั้นลงไปโดยแยกค่าแต่ละตัว ด้วย comma ดังตัวอย่างด้านล่าง (สังเกตได้ว่า เราสามารถเอาตัวแปรเป็นค่า value ใน print ได้ เนื่องจากตัวแปรเป็น ตัวเก็บค่าอยู่แล้ว)

```
a = 1
b = 2
c = 'Hello'
print(a, b, '3', c, 'World')
จะได้ผลการพิมพ์เป็น
```

1 2 3 Hello World

โดย print จะรับค่า value เข้าไป 5 ค่า ซึ่งเราเรียกว่า Argument และพิมพ์ค่าทั้ง 5 ค่านี้ในบรรทัดเดียวกัน แยกกันด้วย ช่องว่าง 1 ช่อง ค่า a b c เป็นค่าที่เก็บในตัวแปร จะถกนำมาแสดงผลเวลาพิมพ์

Hint 2

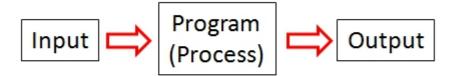
โจทย์ข้อนี้จะต่างข้อก่อนหน้านี้ตรงที่จะมีการเก็บค่าในตัวแปร ซึ่งถ้าส่งเข้าไปที่ eJudge จะพบว่าได้ Quality ไม่เต็ม 100% (Invalid constant name) ทั้งนี้เป็นเพราะข้อกำหนดใน PEP8 กำหนดว่า โปรแกรมควรมีการกำหนดค่าตัวแปรไว้ใน Function หรือถ้ามีการเก็บค่าไว้นอก Function ควรเก็บให้เป็น Constant หรือเป็นค่าคงที่ เท่านั้น เนื่องจากใน PEP8 กำหนดว่า ถ้าต้องการสร้าง constant ให้ตั้งชื่อตัวแปร constant นั้นด้วยตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมดเท่านั้น แต่ในกรณีของโจทย์ ข้อนี้ ค่าที่เป็น constant หรือค่าคงที่ มีเพียงค่าเดียวคือ START_HERE = 492137954293754252786 ซึ่งควรจะเขียน เป็นตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด แต่ตัวแปรอื่นๆในข้อนี้ไม่ใช่ constant

How to improve your code.

X

เนื่องจากในโปรแกรมข้างบนทั้งหมด เรายังไม่ได้เรียนการสร้าง Function ขึ้นมาเอง ดังนั้นการทำโจทย์ข้อนี้หรือข้ออื่นๆ ในบทนี้ อาจจะยังมีบางข้อที่ทำให้ไม่ได้ Quality ครบ 100% และเราจะเรียนรู้การใช้ Function และการสร้าง Function ขึ้นเองในบทต่อๆไป

A Simple Program with Input

การรับข้อมูลเข้า สามารถทำได้โดยใช้ function ชื่อว่า input() ซึ่งมีการใช้งานแบบง่ายได้ดังนี้

```
word = input()
```

เมื่อโปรแกรม run บรรทัดนี้ ก็จะรอรับข้อความที่ผู้ใช้ใส่เข้าไป จนถึงการกดปุ่ม Enter ข้อความนั้นก็จะถูกเก็บในตัวแปร word

แม้ว่าข้อความที่พิมพ์เข้ามาโดยผู้ใช้จะเป็นตัวเลข การจัดเก็บข้อมูลใน word จะเป็นข้อมูลชนิด String หรือ str เท่านั้น ดังนั้นถ้าผู้ใช้พิมพ์ว่า 123 การจัดเก็บในตัวแปร word จะเป็น ' 123 '

จากนั้นเราสามารถนำตัวแปร word ไปประมวลผลหรือ print ได้

Exercise 4 (StillJumping)

ให้ผู้เรียนทำข้อ StillJumping ใน eJudge

Exercise 5 (JumpAround)

ให้ผู้เรียนทำข้อ JumpAround ใน eJudge

ข้อนี้จะมีความแตกต่างจากข้อ StillJumping ตรงที่จะมีการประมวลผลข้อมูลที่รับเข้าจากผู้ใช้ก่อนที่จะมีการ print ออก หน้าจอ และการประมวลในข้อนี้เป็นการประมวลผลทางคณิตศาสตร์ ดังนั้นข้อมูลที่รับเข้ามาจะต้องถูกแปลงชนิดจาก Str เป็นข้อมูลชนิดตัวเลขเช่น Int หรือ Float ก่อน

ถ้าต้องการแปลงข้อมูลเป็น Int ให้ใช้ function ชื่อว่า int() และถ้าต้องการแปลงข้อมูลเป็น Float ให้ใช้ function ชื่อ ว่า float() ดังตัวอย่างด้านล่าง

```
word = '123'
num_int = int(word)
num_float = float(word)
num_int จะมีค่าเป็น 123 และ num_float จะมีค่าเป็น 123.0 ตามลำดับ
```

โปรดระวังว่า '123' และ 123 ไม่เหมือนกัน ตัวแรกเป็น string เพราะมี single quote ล้อมรอบ ส่วนตัวที่สองเป็น Integer

ในทางกลับกัน หากเรามี ตัวแปร score = 100 ซึ่งเก็บค่า Integer ไว้ หากต้องการแปลงค่าเป็น string ก็สามารถทำได้ เช่นกัน โดยใช้ function ชื่อว่า str() เช่น score_str = str(score) โดย score_str จะเก็บค่า string '100'

ไว้ในตัวแปร

Exercise 6 (Timing)

ให้ผู้เรียนทำข้อ Timing ใน eJudge

Exercise 7 (Boomerang)

ให้ผู้เรียนทำข้อ Boomerang ใน eJudge

Exercise 8 (Gift I)

ให้ผู้เรียนทำข้อ Gift I ใน eJudge

Format String

การแสดงผลข้อความ เราสามารถปรับรูปแบบของข้อความให้ตรงกับความต้องการได้ โดยในภาษา Python สามารถ ทำได้หลายวิธี เช่น

- 1. String Formatting (% operator)
- 2. String Formatting (str. format)
- 3. String Formatting (f-strings)

วิธีที่ 1: % operator

วิธีนี้เป็นวิธีแบบดั้งเดิม ที่มีแนวคิดมาจากภาษา C จะพบเห็นใน Code เก่าๆ หรือ Legacy code ของภาษา Python เช่น โปรแกรมที่เขียนด้วยภาษา Python version 2

```
#1
print("#1: This is integer output %d" % 14)
#2
print("#2: Integer with given <width> %8d" % 231)
#3
print("#3: Integer (left aligned) %-8d" % 231)
#4
print("#4: Integer (padding 0) %08d" % 231.9954)
#5
print("#5: Floating point output %f" % 3.1415)
#6
print("#6: Forcing floating point output %f" % 17)
#7
print("#7: Floating point with given precision> %.9f" % 231.22)
#8
print("#8: Shortest representation of floating point output %g" % 31.148720000)
#9
print("#9: String output %s" % "Hello World")
#10
print("#10: More than one format sequences %s %f %d" % ("Hello", 5.18, 60))
```

จากรูปด้านบน แสดงตัวอย่าง string formating ทั้งหมด 10 ตัวอย่าง

ข้อความที่ตามหลังเครื่องหมาย # จะเป็นข้อความ comment ซึ่งตัว Python จะไม่ได้นำไปประมวลผลใดๆ ยกตัวอย่างเช่น #1 เป็นต้น ข้อความ comment จะเป็นข้อความที่ผู้เขียนโปรแกรม เขียนเพื่อ comment ส่วนของโปรแกรมไว้ เพื่อทำให้ สามารถเข้าใจส่วนของโปรแกรมนั้นได้ง่ายขึ้น ในกรณีที่ต้องการเขียน Comment หลายบรรทัด สามารถใช้ Multi-lines String หรือใช้สัญลักษณ์ """ หรือ "" ลักษณะเดียวกันกับการสร้าง Docstring ล้อมรอบข้อความ comment แทนการ เขียน # เริ่มต้นในแต่ละบรรทัดได้เช่นกัน

ในวิธีนี้ เราจะใช้เครื่องหมาย % ซึ่งดูเหมือนจะเป็นเครื่องหมาย Modulo ที่ใช้ในการคำนวณทางคณิตศาสตร์ เพื่อหาเศษ จากการหาร ที่ได้กล่าวถึงไปด้านบน แต่ในที่นี้เครื่องหมาย % เมื่อใช้กับ string จะถูกเรียกว่า format operator โดย ข้อความ string ที่อยู่ด้านหน้าเครื่องหมาย % หรือตัวถูกดำเนินการด้านหน้า (first operand) จะถูกเรียกว่า format string

จากคำอธิบายข้างบน เราสามารถเขียนสรุปการใช้ได้ดังด้านล่างนี้

first operand % second operand

หรือ

format string % (value1, value2, ...)

ในที่นี้ second operand จะเป็นข้อมูลชนิดที่เรียกว่า tuple ซึ่งจะได้กล่าวถึงภายหลังต่อไป

ภายในformat string จะมีสิ่งที่เรียกว่า format sequence 1 ตัว หรือมากกว่า ก็ได้ เอาไว้กำหนด format ของค่า ของ second operand และจะต้องมีจำนวน format sequence เท่ากับจำนวน value ที่อยู่ใน second operand

เช่น ตัวอย่างที่ #1 ในรูปด้านบน จะมีการแสดงผล 14 ที่ตำแหน่ง %d ซึ่งในที่นี้ %d เอาไว้ format ตัวเลขจำนวนเต็ม ในที่นี้ 'This is integer output %d' คือ format string หรือ first operand และ %d คือ format sequence และ (14) คือ second operand (ในกรณีมีค่าเดียวเช่น 14 อาจจะใส่วงเล็บล้อมรอบ 14 หรือไม่ก็ได้)

หากต้องการ format เป็น จำนวนที่มีจุดทศนิยม หรือ floatให้ใช้ %f เป็น format sequence ได้เป็นต้น เช่น ใน ตัวอย่างที่ #6

ในตัวอย่างที่ #10 ในรูปด้านบน จะเห็นว่าใน format string หรือ first operand จะมี format sequence อยู่ 3 ตัว ได้แก่ %s %f และ %d และใน second operand จะมีค่า value อยู่ 3 ค่า ได้แก่ "Hello" 5.18 และ 60 ตาม ลำดับ

และในตัวอย่างที่ #10 ถ้าหากว่าจำนวน value มีไม่เท่ากับ 3 ค่า (กล่าวคือ น้อยกว่าหรือมากกว่าจำนวนของ format sequence) จะทำให้โปรแกรมเกิด Error ได้ และหากชนิดของข้อมูล ไม่ตรงกับ format sequence เช่น ''%d '' % 'hello' โปรแกรมก็จะเกิด Error เช่นกัน ประเภทของ Error แบบต่างๆ จะได้กล่าวถึงในภายหลัง

รูปแบบของ format sequence จะเป็นดังนี้

```
%[<flags>][<width>][.<precision>]<type>
```

ตารางด้านล่างแสดงตัวอย่างของ format sequence ที่ใช้บ่อย

format sequnce	Description
%d หรือ %i	จำนวนเต็ม (int) - ในตัวอย่างนี้ <mark>d</mark> และ i คือ <type>ใน format sequence</type>

format sequnce	Description
%f	จำนวนจริง (float) - ในตัวอย่างนี้ f คือ <type>ใน format sequence</type>
%s	ข้อความ (str) - ในตัวอย่างนี้ s คือ <type>ใน format sequence</type>
%8d	จำนวนเต็ม (int) ขนาดกว้าง 8 ตัว เรียงชิดด้านขวา (8 character wide, right aligned) - ในตัวอย่างนี้ 8 คือ <width> และ d คือ <type></type></width>
%05d	จำนวนเต็ม (int) ขนาดกว้าง 5 ตัว ชิดด้านขวา เต็มเลข 0 ด้านหน้าถ้าไม่ครบ 5 ตัวอักษร (5 character wide, right aligned, padding with 0s) เช่น ค่า 123 จะแสดงเป็น 00123 - ในตัวอย่างนี้ 0 คือ <flag> และ 5 คือ <width> และ d คือ <type></type></width></flag>
%-8d	จำนวนเต็ม (int) ขนาดกว้าง 8 ตัว เรียงชิดด้านซ้าย (8 character wide, left aligned) ในตัวอย่างนี้ เครื่องหมายลบ - คือ <flag> และ 8 คือ <width> และ d คือ <type></type></width></flag>
%12f	จำนวนจริง (float) ขนาดกว้าง 12 ตัว (ความกว้างรวมจุดทศนิยมด้วย) (12 character wide) - ใน ตัวอย่างนี้ 12 คือ <width> และ f คือ <type> ส่วนค่า <precision> ไม่ได้ระบุไว้ ดังนั้นจะใช้ค่า เริ่มต้น หรือ ค่า default ซึ่งมีค่าเป็น 6</precision></type></width>
%.4f	จำนวนจริง (float) มีเลขทศนิยม 4 ตัวหลัก (4 digit after decimal) - ในตัวอย่างนี้ 4 คือ <precision> และ f คือ <type></type></precision>
%6.2f	จำนวนจริง (float) มีขนาดกว้างรวม 6 ตัว และมีทศนิยม 2 หลัก (6 total character wide, 2 after decimal) เช่น ค่า 123.4567 จะแสดงเป็น 123.46 (ความกว้างรวม 6 คือรวมจุดทศนิยมด้วย) ถ้าเปลี่ยน format sequence ให้ความกว้างน้อยกว่า 6 เช่น %5.2f ก็จะยังแสดงผลแบบเดียวกัน แสดงว่าถ้าจำนวน นั้นมีขนาดกว้างกว่าขนาดที่กำหนดไว้ ขนาดที่กำหนดไว้จะไม่มีผลใดๆ - ในตัวอย่างนี้ 6 คือ <width> และ 2 คือ <precision> และ f คือ <type></type></precision></width>
%6.4e	จำนวนจริงในรูปแบบ exponent เช่น เช่น ค่า 123.456789 จะแสดงเป็น 1.2346e+02 - การเขียนในรุป แบบนี้ เรียกว่า E notation หรือ Scientific E notation - ในตัวอย่างนี้ 6 คือ width และ 4 คือ precision และ e คือ <type> (กรณีของ <type> e ค่า precision เป็นจำนวนหลักของ ทศนิยม)</type></type>
%g	แสดงผล floating point คล้ายๆกับ %f หรือ %e โดยจะแสดงผลแบบที่สั้นหรือกระชับกว่า โดยจะแสดง ค่าเหมือนกับ %e ถ้าตัวยกกำลังน้อยกว่า -4 (ได้แก่ -5, -6,) หรือเลขยกกำลังมีค่ามากกว่า precision และหากไม่ใช่ 2 กรณีข้างต้น ให้แสดงผลเป็น %f - ในตัวอย่างนี้ g คือ <type> (กรณีของ <type g=""> ค่า precision คือ จำนวนเลขนัยสำคัญ (significant figure) โดยค่า default precision มีค่า เท่ากับ 6) เนื่องจากนิยามค่าของ precision ของ %f กับ %g ไม่เหมือนกัน ดังนั้นผลที่ได้ของ %g จึง อาจจะไม่เหมือนกับ %f แต่มีความคล้ายกับ %f ได้ (สามารถศึกษาความหมายของเลขนัยสำคัญได้ที่ https://th.wikibooks.org/wiki/เลขนัยสำคัญ)</type></type>

ในรูปแบบของ format sequence จะเห็นได้ว่า flag width และ precision จะถูกล้อมรอบด้วยเครื่องหมายวงเล็บ ก้ามปู [] หรือที่เรียกว่า square bracket ซึ่งมีความหมายความว่า สิ่งที่อยู่ใน [] จะมีหรือไม่มีก็ได้ แต่ type ไม่ได้ ถูกล้อมรอบด้วย [] ดังนั้นจะสังเกตได้ว่าตัวอย่าง format sequence ในตารางด้านบน ทุกตัวอย่างจะต้องมี type เสมอ โดยบางตัวอย่าง อาจจะมี flag หรือ width หรือ precision หรือไม่มีก็ได้

เนื่องจากเครื่องหมาย % ถูกใช้ใน format sequence ดังนั้นถ้าหากต้องการพิมพ์คำว่า 'The average score is 99%' เราต้องทำการ escape เครื่องหมาย % โดยการใช้เครื่องหมาย % หรือ เครื่องหมาย % 2 ตัวติดกัน และเขียน โปรแกรมดังนี้ 'The average score is %d%*' % 99

Exercise 9 (FormatSequence)

ให้ผู้เรียนลองเขียนตัวอย่างของ format string ทั้ง 10 ตัวอย่าง ลงใน Interactive mode ของ Python และทำความ เข้าใจการใช้ format sequence แบบต่างๆ

ผลลัพธ์ที่ได้จะเป็นตามรูปด้านล่างนี้ ให้ผู้เรียนลองสังเกตผลที่ได้ และทดลองเปลี่ยนค่าต่างๆและดูว่าได้ผลตามที่คาดไว้ หรือไม่

Exercise นี้ ไม่จำเป็นต้องส่ง eJudge

```
IDLE Shell 3.9.6
Python 3.9.6 (v3.9.6:db3ff76da1, Jun 28 2021, 11:49:53)
[Clang 6.0 (clang-600.0.57)] on darwin
Type "help", "copyright", "credits" or "license()" for more information.
>>>
= RESTART: /Users/chotipat/Google Drive/PSITBook/Version2021/formatsequenceoperator.py
#1: This is integer output 14
                                     231
#2: Integer with given <width>
#3: Integer (left aligned) 231
#4: Integer (padding 0) 00000231
#5: Floating point output 3.141500
#6: Forcing floating point output 17.000000
#7: Floating point with given  precision> 231.220000000
#8: Shortest representation of floating point output 31.1487
#9: String output Hello World
#10: More than one format sequences Hello 5.180000 60
>>>
>>>
```

วิธีที่ 2: str.format

รูปแบบการใช้ str.format จะเป็นดังนี้

```
%<template>.format(<positional arguments>, <keyword_argument>)
```

โดย template คือข้อความ string ที่มี replacement fields อยู่ข้างใน และใน () ของ format สามารถใช้ positional_argument หรือ keyword_argument ก็ได้ โดย replacement field จะใช้สัญลักษณ์ {}

ยกตัวอย่างการใช้ positional argument เป็นดังรูปด้านล่างนี้

```
>>> #1
>>> "The temperature in {} is {} and air quality is {} AQI".format("Bangkok", 32.1, 15)
'The temperature in Bangkok is 32.1 and air quality is 15 AQI'
>>> #2
>>> "The temperature in {0} is {1} and air quality is {2} AQI".format("Bangkok", 32.1, 15)
'The temperature in Bangkok is 32.1 and air quality is 15 AQI'
>>> #3
>>> "The temperature in {2} is {0} and air quality is {1} AQI".format(32.1, 15, "Bangkok")
'The temperature in Bangkok is 32.1 and air quality is 15 AQI'
>>>
```

จากรูปด้านบน {} คือ replacement field ซึ่งจะมีหมายเลขอยู่ด้านในหรือไม่ก็ได้ หากไม่มี ลำดับการแสดงผลจะ เป็นไปตามลำดับของ positional argument ที่อยู่ภายใน format() ดังนั้นตัวอย่างที่ #1 และ #2 จะให้การแสดงผลที่ เหมือนกัน เพราะ "Bangkok" คือลำดับที่ 0 และ 32.1 คือลำดับที่ 1 และ 15 คือลำดับที่ 2 ตามลำดับเหมือนกัน (การนับ ลำดับในคอมพิวเตอร์จะใช้เลข 0 แทนนับลำดับแรก และ 1 แทนลำดับที่สอง ...) ดังนั้นจะใส่ตัวเลขใน {} หรือไม่ใส่ก็ได้ การไม่ใส่หมายเลขใน replacement field เรียกว่า automatic field numbering

แต่ในตัวอย่างที่ #3 จะมีการแสดงผลเป็นไปตามลำดับหมายเลขที่อยู่ภายใน replacement field กล่าวคือ 32.1 จะ เป็นลำดับที่ 0 และ 15 เป็นลำดับที่ 1 และ "Bangkok" เป็นลำดับที่ 2 เพื่อให้การแสดงผลเหมือนกับตัวอย่างที่ #1 และ #2

เราสามารถมีจำนวน replacement field น้อยกว่าหรือเท่ากับจำนวน argument ใน format() ได้ แต่จะมากกว่าไม่ได้ และ จะให้ตัวเลขใน replacement field นอกขอบเขตของลำดับของ argument ไม่ได้เช่นกัน ดังอย่างในรูปด้านล่าง ตัวอย่างที่ #1 เป็นการเขียนที่ valid แต่ตัวอย่างที่ #2 และ. #3 เป็นการเขียนที่เกิด Error ขึ้น

```
>>> #1
>>> "The temperature in {} is {}".format("Bangkok", 32.1, 15)
'The temperature in Bangkok is 32.1'
>>> #2
>>> "The temperature in {0} is {1} and air quality is {2} AQI".format("Bangkok", 32.1)
Traceback (most recent call last):
    File "<pyshell#41>", line 1, in <module>
        "The temperature in {0} is {1} and air quality is {2} AQI".format("Bangkok", 32.1)
IndexError: Replacement index 2 out of range for positional args tuple
>>> #3
>>> "The temperature in {0} is {1} and air quality is {3} AQI".format("Bangkok", 32.1, 15)
Traceback (most recent call last):
    File "<pyshell#43>", line 1, in <module>
        "The temperature in {0} is {1} and air quality is {3} AQI".format("Bangkok", 32.1, 15)
IndexError: Replacement index 3 out of range for positional args tuple
>>>
```

เราสามารถใช้ keyword argument ได้เช่นกัน ดังแสดงในตัวอย่างรูปด้านล่าง

```
>>> #1
>>> "The temperature in {city} is {temp} and air quality is {aqi} AQI".format(city="Bangkok", temp=32.1, aqi=15)
'The temperature in Bangkok is 32.1 and air quality is 15 AQI'
>>> #2
>>> "The temperature in {city} is {temp} and air quality is {aqi} AQI".format(temp=32.1, aqi=15, city="Bangkok")
'The temperature in Bangkok is 32.1 and air quality is 15 AQI'
>>>
```

จะเห็นได้ว่าในตัวอย่างที่ #1 และ #2 keyword city, temp และ aqi จะเรียงลำดับใน argument อย่างไรก็ได้

Format ของ replacement field จะเป็นดังนี้

```
{[<name>][!<conversion>][:<format_spec>]}
```

<name> คือชื่อของ argument ซึ่งอาจจะเป็น positional argument หรือ keyword argument ก็ได้

<conversion> คือการกำหนดว่าการแปลงข้อมูลเป็น string จะมีการใช้ built-in function ใด (มี 3 function ได้แก่ 1. str(), 2. repr(), 3. ascii() ให้เลือก) ในการแปลง หากไม่ได้กำหนด <conversion> จะใช้ str() เป็นค่า default

หากต้องการระบุ built-in function ใน <conversion> ให้กำหนดค่าดังนี้

```
str() ใช้ค่า !srepr() ใช้ค่า !r
```

ascii() ใช้ค่า !a

และ format spec มี format ดังนี้

```
:[[<fill>]<align>][<sign>][#][0][<width>][<group>][.<prec>][<type>]
```

ซึ่งมี component ต่างๆรวมกัน 10 component

ในที่นี้เราจะแสดงตัวอย่างการใช้ format spec บางตัวอย่างที่ใช้บ่อยๆ รายละเอียดอื่นๆสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้ที่ https://realpython.com/python-formatted-output/

```
>>> #1
>>> "The temperature in {city:s} is {temp:.5f} and air quality is {aqi:d} AQI".format(city="Bangkok", temp=32.1, aqi=15)
'The temperature in Bangkok is 32.10000 and air quality is 15 AQI'
>>> #2
>>> "The temperature in {city:s} is {temp:10.5f} and air quality is {aqi:10d} AQI".format(city="Bangkok", temp=32.1, aqi=15)
'The temperature in Bangkok is 32.10000 and air quality is 15 AQI'
>>> #3
>>> "The temperature in {city:>20s} is {temp:>10.5f} and air quality is {aqi:>10d} AQI".format(city="Bangkok", temp=32.1, aqi=15)
'The temperature in Bangkok is 32.10000 and air quality is 15 AQI'
>>> #4
>>> "The temperature in {city:<20s} is {temp:<10.5f} and air quality is {aqi:<10d} AQI".format(city="Bangkok", temp=32.1, aqi=15)
'The temperature in Bangkok is 32.10000 and air quality is {aqi:<10d} AQI".format(city="Bangkok", temp=32.1, aqi=15)
'The temperature in Bangkok is 32.10000 and air quality is 15 AQI'</pre>
```

จากตัวอย่างด้านบนเครื่องหมาย "<" และ ">" เป็นค่า align แสดงว่าชิดซ้าย (left-aligned) หรือชิดขวา (right-aligned) และเลขทศนิยมสามารถแสดงจำนวนจุดทศนิยมได้ด้วย .<prec> จากตัวอย่างจะให้แสดงทศนิยมจำนวน 5 หลัก นอกจากนี้ความกว้างของการแสดงผลในแต่ละค่าสามารถใช้ <width> ได้ เช่นในตัวอย่างกำหนดความกว้างของ city ไว้ 20 และความกว้างของ temp และ agi ได้ที่ 10 ตามลำดับ

วิธีที่ 3: f-strings

วิธีนี้เรียกชื่อเป็นทางการว่า "Formatted string literal" หรือเรียกย่อๆว่า f-strings วิธีนี้มีมาใหม่ใน Python 3.6 ซึ่งจะมีประสิทธิภาพมากกว่า (เร็วกว่า) 2 วิธีข้างบน และยังอ่านได้ง่ายกว่า (และเขียนสั้นกว่า) 2 วิธีข้างบน ด้วยเช่นกัน

```
>>> #1
>>> "The temperature in {0} is {1} and air quality is {2} AQI".format("Bangkok", 32.1, 15)
'The temperature in Bangkok is 32.1 and air quality is 15 AQI'
>>> #2
>>> "The temperature in {city} is {temp} and air quality is {aqi} AQI".format(city="Bangkok", temp=32.1, aqi=15)
'The temperature in Bangkok is 32.1 and air quality is 15 AQI'
>>> #3
>>> city = "Bangkok"
>>> temp = 32.1
>>> aqi = 15
>>> f"The temperature in {city} is {temp} and air quality is {aqi} AQI"
'The temperature in Bangkok is 32.1 and air quality is 15 AQI'
>>> #3
```

จากรูปด้านบนจะเห็นว่าในตัวอย่างที่ #3 ซึ่งใช้ f-strings จะเขียนได้สั้นที่สุด และอ่านเข้าใจง่ายที่สุด เมื่อได้มีการกำหนด ตัวแปรได้เรียบร้อยแล้ว เพียงแต่มีการใส่ตัวอักษร f ข้างหน้าเครื่องหมาย quote "

นอกจากความสามารถในการใส่ชื่อตัวแปรลงใน replacement fields แล้ว ยังสามารถทำอื่นๆได้อีกเช่น Arithmetic expressions, objects of composite types, indexing, slicing, key references, function and method calls, conditional expressions และ object attributes รายละเอียดสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้ที่ https://realpython.com/python-formatted-output/

F-strings มีข้อจำกัดบ้างเล็กน้อยเช่น f-string expression ไม่สามารถเป็นค่าว่าง (empty) ได้ เช่น {} และนอกจากนี้ ใน f-string expression ห้ามมีเครื่องหมาย \ (backslash) และเครื่องหมาย # เพื่อแสดง comment ใน f-string ด้วย

การแสดงผลอื่นๆเช่นการชิดซ้าย ชิดขวา ขนาดความกว้าง และจำนวนจุดทศนิยม ของ f-strings จะใช้วิธีการเดียวกับ format.str (วิธีที่ 2) ยกตัวอย่างดังแสดงในรูปด้านล่าง

```
>>> city = "Bangkok"
>>> temp = 32.1
>>> aqi = 15
>>> f"The temperature in {city:<10s} is {temp:<20.5f} and air quality is {aqi:<10d} AQI"
'The temperature in Bangkok is 32.10000 and air quality is 15 AQI'
>>>
```

Exercise 10 (Regulation)

ให้ผู้เรียนทำข้อ Regulation ใน eJudge โดยทดลองทำทั้ง 3 วิธี (ทั้งวิธี % operator และ str.format และ f-strings)